א) **כי פליגי** א כגון שהיה בו כשיעור וצמק וחזר ותפח דמר סבר יש דיחוי באיסורא ומר סבר ב אין דיחוי באיסורא ומי איכא למ"ד דיש דיחוי באיסורין והתנן א) ג כביצה אוכלין שהניחה בחמה ונתמעטו וכן כזית מן המת וכזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ וכזית פיגול וכזית נותר וכזית חלב טהורין ד ואין חייבין עליהן משום פיגול ונותר וחלב ה הניחן בגשמים ותפחו טמאין וחייבין עליהם משום פיגול ונותר וחלב תיובתא למ"ד יש דיחוי באיסורין תיובתא תא שמע ו תורמין תאנים על הגרוגרות במנין ב) אי אמרת בשלמא לכמות (א) שהן משערינן שפיר אלא אי אמרת כמות שהן הוה ליה מרבה במעשרות ג) (ותנן) ד) המרבה ז במעשרות פירותיו מתוקנים ומעשרותיו מקולקלין אלא מאי לכמות שהן אימא סיפא גרוגרות על התאנים במדה אי אמרת בשלמא כמות שהן שפיר אלא אי אמרת לכמות שהן מרבה במעשרות הוא ה) אלא הכא בתרומה גדולה עסקינן ורישא בעין יפה וסיפא בעין יפה היא אי הכי אימא סיפא א"ר אלעזר בר' יוסי אבא היה נוטל עשר גרוגרות שבמקצוע על תשעים שבכלכלה ואי בתרומה גדולה עשר מאי עבידתיה אלא הכא בתרומת מעשר עסקינן ו) ואבא אלעזר בן ז) גומל הוא ח דתניא אבא אלעזר בן גומל אומר י ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר ח) כשם ט שתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר י ניטלת באומד ובמחשבה

כי פליגי כו'. ובשר העגל שנתפח אסיפיה קאי שחזר לכמות שהיה בשר זקנה י] שנתמעט אמילתיה קאי והכי קאמר אע"ג שנתמעט ז] כשיעור) שיש בו עכשיו משערינן (כ) א)הואיל וכבר הוה בהן נמי האי שיעורא ומיחייב מדאורייתא ולא אמרינן בשעה שלמקו נדחו מאיסורייהו והוה ליה כמי שלא היה בו מתחלה והשתא ח] איתא ופטור מדאורייתא ורבי שמעון וריש לקיש סברי יש דיחוי באיסורין וכיון דאידחי אידחי ולא יקבל עוד טומאה מדאורייתא אלא מדרבנן: **טהורין.** קאי אאוכלין ומת ונבילה ושרץ: **ואין חייבין.** קאי אנותר ופיגול וחלב: **הניחן בגשמים.** לאלו עצמן לאחר שלמקו: **תורמין.** לאו תרומה ממש אלא מעשר: **תאנים.** לחים. גרוגרות תאנים יבשים שלמקו וכוולו: **במנין.** עשר תאנים על תשעים גרוגרות אבל במדה לא משום דהוי ט] ממעט במעשר לגבי מנין דכי מנית להו לגרוגרות דחולין ולתאנים דמעשר לא תשתכח י] בכל עשר גרוגרות דחולין חדא תאנה דמעשר דכלי דמחזיק מאה גרוגרות לא מחזיק טפי מג' תאנים: **אי אמרת בשלמא לכמות שהיו.** גרוגרות מעיקרא כשהן לחין משערינן שפיר יא] תאנים פ) מתאנים תרים אלא אי אמרת כמות שהן השתא משערינן הוה ליה מרבה במעשרות לגבי מדה דהיינו עשרה תאנים דתרומה מחזקי קבא וק' גרוגרות לא מחזקי אפילו חמשה קבין והוה אחד מחמשה: **המרבה במעשרות.** תורם מן הכרי מודד ארבעת קבין לחולין והחמישי למעשר: **מעשרותיו מקולקלין.** טבל ומעשר מעורבין דהאי קב החמישי הוי מעשר וחליו הוי טבל כשאר תבואה שבכרי: **גרוגרות על התאנים במדה.** ולא במנין משום דממעט במעשר לגבי מדה דאי ביל לג' תאנים מחזיקין תשעה קבין וכי ביילת עשרה גרוגרות לא מחזקי אלא פלגא קבא ואשתכח דלא מעשר אלא חד מן כ': **אי אמרת בשלמא כמות.** שהגרוגרות עכשיו משערין ולא איכפת לן ממאי דהוו מעיקרא: **שפיר.** דהא תורם קב על תשעה קבין: **אלא אי אמרת לכמות שהיו מרבה במעשרות הוא.** דאי הוו לחים הוה בהאי קב גרוגרות שני קבין: **תרומה גדולה.** ניטלת בעין יפה דלא נתנה תורה בה שיעורא ומדאורייתא חיטה אחת פוטרת הכרי) ורבנן אמרו עין יפה אחד מארבעים בינונית אחד מנ' עין רעה אחד מששים) אלמא ניטלת בעין יפה (ג): **רבי אלעזר בר רבי יוסי.** אתא לאיפלוגי דאפילו גרוגרות תורמין על יב] תאנים במנין דסבירא ליה לכמות שהיו משערין יג] דלא ממעט במעשר: **מקלוע.** כלי יד] שנותנין בו הגרוגרות ועל שם כלי קרי להו קליעות טו] בכמה דוכתין: **שבכלכלה.** תאנים לחים: **בשתי תרומות הכתוב מדבר.** דהכי משמע האי קרא דכתיב בתרומת מעשר דלוים ונחשב לכם כלומ' במחשבה תטלו תרומת מעשר כדגן מן הגורן כאותה תרומה שנטלת מן הגורן דהיינו תרומה גדולה אלמא שתי תרומות כתיבי בהאי קרא ומהאי קרא נפקא לן אתרוייהו דניטלות במחשבה ובאומד דונחשב אתרוייהו קאי: **באומד.** שאם יש לו פירות הרבה אין צריך למדוד אלא באומד יטול אחד מחמשים:

במחשבה

אלא הכא בתרומת מעשר עסקינן. משום דקתני תורמין מוקי לה הכי אבל הוא הדין במעשר ראשון דמקיש נמי אבא אלעזר בן גומל כדאיתא בפרק מעשר בהמה (בכורות דף נח:): **כשם** שתרומה גדולה ניטלת באומד. מדאורייתא אין שייך בה אומד דחיטה אחת פוטרת את הכרי כדכתיב (דברים יח) ראשית דגנך אלא לפי שנתנו בה חכמים שיעור שייך בה אומד ותרומת מעשר יש לה שיעורא מדאורייתא' כדכתיב (במדבר יח) מעשר מן המעשר ג) לענין זה ודאי לא מקשינן שתפטור בה חיטה אחת אבל אם במתכוין מוסיף ילפינן שפיר מתרומה פ) גדולה: **ניטלת** באומד. מצוה לעשות מאומד דמתוך שירא שלא לפחות נוטל בעין יפה ובתוספתא גרסינן אלא מאומד וכן טו] פי' ר"ת ותנן בפ"ק דתרומות (מ"ז) אין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין וכן בתרומת מעשר ואמרינן עלה בירושלמי תני אבא אלעזר בן גומל מנין שאין תורמין לא במדה כו' וא"ת בסוף כל הגט (גיטין דף ל:) דמפרש רב אסי בן ישראל שאמר ג) לבן לוי כך אמר לי אבא מעשר יש לך בידי או מעשר לאביך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו כיון דלא קיין לא מתקן ליה בעל הבית טול מעשר יש לך בידי או טול מעשר לאביך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו כיון דקיין תקוני תקניה כאבא אלעזר בן גומל דמקיש תרומת מעשר לתרומה גדולה ויש לבעה"ב רשות לתרום תרומת מעשר כמו שיש לו לתרום תרומה גדולה והשתא א"כ ברישא נמי אע"ג דלא קיין ס) (אמאי) לא ניחוש לתרומת מעשר שבו דאמרינן מאומד תורם דמצוה מאומד ויש לומר דלאו אורחיה דבעה"ב לעשות מאומד תרומת מעשר מפני תרעומת כהן ולוי אם יטעה באומד שלו וא"ת הא תנן במסכת תרומות פ"ד המונה משובח והמודד משובח ממנו והשוקל משובח משלשתן ובירושלמי מקשי לה בפ"ק דתרומות ומשני כאן לתרומה גדולה כאן לתרומת מעשר פ) ותני אבא אלעזר בן גומל אומר מנין שאין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין ת"ל (במדבר יח) ונחשב לכם תרומתכם והרמותם במחשבה אתה תורם ואי אתה תורם במדה במשקל ובמנין פירוש ההיא דאין תורמין בתרומה גדולה דלכולי עלמא מצותה באומד וההיא דהמונה משובח בתרומת מעשר וכרבנן והא דמייתי ברייתא דאבא אלעזר לאשמועינן דפליגי בתרומת מעשר וא"ת דבירושלמי אמרי' אההיא דהמונה משובח ממי הוא משובח אמר רב הונא מן התורם מאומד משמע דמאומד הוי תרומה אלא דהמונה משובח וקאמר נמי התם א"ר הילא מתני' אמרה כן והשוקל משובח משלשתן פירוש מכלל דאיכא שלשה בר משוקל ובתר הכי קאמר ר' חנינא תיפתר בשלשתן ולית ש"מ כלום ואי לרבנן לדידהו אין תרומת מעשר מאומד ואי כאבא אלעזר בן גומל הא אמרן דמצוה לעשות מאומד ונראה לפרש דלאבא אלעזר בן גומל נמי לא ילפי אלא דמועיל מאומד ולא שתהא מצוה מאומד והשתא הא דמשני בירושלמי כאן בתרומה גדולה כאן בתרומת מעשר היינו כאבא אלעזר בן גומל וניחא השתא הא דמייתי עלה ברייתא דאבא אלעזר בן גומל אי נמי מודו רבנן לאבא אלעזר בן גומל דמאומד הויא תרומה אבל אין מצוה לעשות מאומד וא"ת והיכי שרי לרבנן לעשות מאומד א"כ הוה ליה מרבה על המעשר וי"ל דהיינו כשמרבה במתכוין אבל כשמתכוין לאומד יפה לא חשיב מרבה ומיהו מדשריא הכא לאבא אלעזר בן גומל תאנים על הגרוגרות במנין אע"ג דהוה ליה מרבה מעשרות במתכוין משמע דכל מה שירצה להרבות נחשב עין יפה ונראה דלית ליה לאבא אלעזר בן גומל מרבה מעשרות דהא מעשר ראשון נמי איתקש לתרומה כדאמרי' בפרק בתרא דבכורות (דף נח:) ולא משכחת לה אלא במעשר עני או במעשר שני דהנהו לא איתקוש דלא איירי אלא במעשר ראשון כדקאמרינן התם ומעשר קרייה רחמנא תרומה דכתיב (במדבר יח) כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה נתתי ללוים לנחלה: **כך** תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה. עיקר מחשבה בתרומת מעשר כתיבא אלא נקט הכי משום דפשטיה דקרא בתרומת מעשר של לוים כתיב והכי משמע ונחשב לכם במחשבה תנו לו תרומת מעשר מן הגורן כדגן מן הגורן כאותה תרומה שניטלת מן הגורן דהיינו תרומה גדולה ונראה דרבנן לא פליגי אמחשבה ובאומד דוקא פליגי אם תמצא לומר דפליגי שמא יש שום טעם דלא מוקמי מחשבה אתרומת מעשר אע"ג דכתיב בגופה כדאשכחן לענין מוקף בפ"ב דתרומות דאמר בירושלמי דכל התורה כולה למידה ומלמדת חוץ מתרומת מעשר שמלמדת ואינה למידה דבתרומת מעשר כתיב ממנו מן

המוקף

עין משפט
נר מצוה

יא א ב מיי' פי"ד מהלכות טומאת אוכלין הלכ' ו:
יב ג מיי' שם הלכה ה:
יג ד ה מיי' שם הלכה ו ופי"ד מהלכ' מאכלות אסורות הלכה ד:
יד ו מיי' פ"ה מהלכות תרומות הלכה יח [טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף סג]:
טו ז מיי' פ"ג מהל' מעשר הלכה יד טוש"ע שם סעיף פו:
טז ח מיי' פ"ג מהל' תרומות הלכה ד:
יז ט מיי' פ"ג מהלכות תרומות הלכה י ולהלן מ"ד [טוש"ע שם סעיף כד ולהלן מ"ד]:

◆

שיטה מקובצת

א] כי פליגי כגון כו' פ"ה בשר העגל שנתפח אסיפא קאי כו' ולא נהירא דא"כ אמאי שני בלישניה ליתני כולו בנתפח או כולו בנתמעט ופי' (בשר) [השר] דכולי מתני' בסוף איירי ועגל שנתפח משערינן כמות שהוא עתה לרבי יוחנן דאורייתא ולר"ל דרבנן וסיפא דנתמעט אזלינן בתר השתא אפי' (דרבנן) [מדרבנן] ופלוגתא דר"י ורשב"ל בעלמא היכא דצמק וחזר ותפח. תו"ח: [עוד כתוב כי פליגי פי'] דלא [איכא מחלוקת] בינייהו [בפירושא דמתניתין] אלא כולהו [ס"ל דל] כמות שהוא משערינן ובשר העגל שנתפח מטמאה כמו שהוא [עכשיו] כיון דאית בה [כשיעור] ובשר זקנה שנתמעט [טהורה] והאמוראים לאו אהא קיימא אלא בעלמא. תר"א: ב] אי אמרת בשלמא לכמות שהן משערינן שפיר. וא"ת והיאך ניחא הא אסיק רבה דכל היכא דמעיקרא הוה ביה כו' הא לית ביה וי"ל דהאי אי אמרת בשלמא אתא להקשות לרבה וה"ק אי אמרת בשלמא לכמות שהן משערינן ודלא כרבה ניחא אלא אי אמרת איתא לדרבה א"כ קשה לתרוייהו. תר"ח: ג] אלא הכא בתרומה גדולה. לעולם כמו שהן וסיפא ניחא ורישא דהוי יתר לא איכפת לן דתרומה גדולה ניטלת באומד ומותר להרבות ובהכי פי' סיפא בעין יפה דלא הוי ליה קשה מידי מסיפא אלא האמת הוא דכיון דבתרומה גדולה חיטה אחת פוטרת כל הכרי. תר"ח: ד] ואבא אלעזר בן גמלא. וא"ת לאבא אלעזר בן גמלא היכא אשכחן הא דתנן המרבה במעשרות וכ"ת במעשר ראשון הרי במס' בכורות קאמר ר' יוסי דמעשר בהמה ניטלת באומד וקאמר סבר לה כאבא אלעזר בן גמלא ואיתקש מעשר בהמה למעשר אלמא אף במעשר דגן סבר דניטל באומד וי"ל דאשכחן במעשר שני ובמעשר עני א"נ נמי כגון שלא נתכוין להפריש אלא אחד ועלו בידו שנים. תר"ח: ה] כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד ומחשבה. בתוס' נקט [ומחשבה] דונחשב גבי תרומת מעשר כתיב ואומר ר"ת דלא גרסינן אלא מאומד והכי מיתנייא בתוספתא ותנן נמי בפ"ק דתרומות אין תורמין לא במדה כו' אלא מאומד וקצת קשה דבפ' ד' דמס' תרומות תנן המונה כו' ואומר ר"י דמקשה בירושלמי ומשני כאן בתרומה גדולה כאן בתרומת מעשר פי' ההיא דהמונה וא"ת כמאן אתיא ההיא דהמונה אי כרבנן הא סברי דאין תרומת מעשר ניטלת מאומד ואי כאבא אלעזר הא מדמי להו אהדדי לתרומה גדולה כשם שתרומה גדולה מצוה [ליטול מאומד] ה"ה תרומת מעשר והתם קתני המונה משובח משמע ממאומד וי"ל דאינו מייתי דומה בדומה שיהא מצוה בתרומת מעשר במאומד אלא ה"ק כשם שתרומה גדולה אינה ניטלת אלא במאומד כך תרומת מעשר ניטלת במאומד ולא אפריש דאינה ניטלת (אלא) במאומד א"נ אתיא שפיר אפי' כרבנן ולכתחילה הוא דקאמרי דאין תרומת מעשר ניטלת במאומד אבל בדיעבד אפי' רבנן מודו והשתא ניחא שפיר ההיא דהמונה משובח טפי מאומד וא"ת כיון דניטל מאומד מרבה במעשרות הוא היכא משכחת ואין לומר דמשכחת לה במרבה במתכוין הא הכא תאנים על הגרוגרות מרבה במתכוין הוא וקא משני ליה כאבא אלעזר בן גמלא הוא דניטלת מאומד ולא חשבינן מרבה במעשרות ואין לומר דמשכחת לה במעשר ראשון דהא לא אמר אבא אלעזר דניטלת מאומד הא ליתא דהא מעשר ראשון נמי איתקש וצריך לומר דמשכחת מרבה במעשרות במעשר עני ובמעשר שני דהא לא איתקש לתרומה גדולה דמעשר ראשון אשכחן דהוי דומה אבל הני לא: ו] וקנה שנתמעט [ס"א מכשיעור שהיה בו מתחילה ולבסוף חזר לקדמותו שתפח וחזר לכשיעור ובהא פליגי רב ור' חייא ור"י א) וכו'] והכי קאמר שנתמעט כבר: ז] משיעור שיש בו עכשיו. ומתחלה היה בו כשיעור נמי: רב ור' חייא ור' יוחנן סברי כמות שהוא עכשיו משערינן: ח] והשתא אית ביה פסול מדאורייתא: ט] דהוי זוטא לגבי: י] השתכח לכל: יא] דהאנים אתאנים: יב] על התאנים. יג] ולא: יד] כלי שעושין: טו] קציעות. עיין רש"י ב"מ [דף כ ע"ב]: טז] וכן גריס ר"ת תנן:

מסורת הש"ס

א) טהרות פ"ג מ"ד, ב) תוספתא דתרומות פ"ד ה"ב ע"ש, ג) ל"ל ותנן, ד) תוספתא דמאי פ"ח ה"י עירובין ל: קדושין נא., ה) [גמלא וכן גי' רש"י בכולה סוגיין איתא גמלא גירסת הערוך בערך אמד גמלאיל], ו) בכורות נח: גיטין ל:, ז) בס"א כשיעור, ח) לכמות שהן הואיל כו' כבר הוה בהאי שיעורא, ל"ק, ט) על גרוגרות תרים י) [חולין קלו:], כ) [תרומות פ"ד מ"ג], ל) ילפינן, ל"ק, מ) גדולה דניטלת מאומד לתנוה דמתוך כו' והד"א, ל"ק, נ) ל"ל, ל"ק, ס) ל"ק מ"ג, ע) דתני, ל"ק.

◆

תורה אור השלם

1. ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב: במדבר יח כז

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לכמות שהיו משערינן שפיר וכו' לכמות שהיו איתא סיפא: (ב) רש"י ד"ה כי פליגי וכו' משערינן כמו שהיה הואיל וכבר: (ג) ד"ה תרומה וכו' בעין יפה הס"ד ואח"כ מ"ה אמר ר' אליעזר בר' יוסי כו' ר' אליעזר:

◆

מוסף רש"י

המרבה במעשרות. המפריש אחד מתשעה, שמנה ארבעה לחולין כנגד זה ומדד חמשית למעשר (קידושין נא.). **פירותיו.** שסילק לצד אחר חולין מתוקנין הן (עירובין ל.). **ומעשרותיו מקולקלין.** דטבל ומעשר מעורבין זה בזה שהכרי כולו טבל הוא, וכשמנה ארבעה לחולין לא היה לו ליטול מן הכרי למעשר אלא חצי מדה חמישית ושאר הפריש מדה שלימה, ושם מעשר לא חל עליו אלא כפי חשבון ונמצא השאר טבל ואסור לכל אדם עד שיתקננה (קידושין נא. ובעירובין ל:). **ונחשב לכם תרומתכם.** בלוים כתיב (ביצה יג:). **בשתי תרומות.** דהאי קרא בלוים כתיב תרומתכם היינו תרומת מעשר. כדגן מן הגורן היינו תרומה גדולה דאמרינן דגן שישראל מפריש תורנגו והקיש הכתוב תרומת מעשר לתרומה גדולה (גיטין לא.). **באומד.** אחד מחמשים שאומדי חמשים מפריש באומד ללא שעה אין כאן איסור, דמדאורייתא חטה אחת פוטרת את הכרי דלא נתנה בה תורה שיעור אלא ראשית דגנך (שם). **כך תרומת מעשר.** אע"פ ששיעורה קצוב מן התורה מעשר מן המעשר, ניטלת כאומד (שם). **אומד.** שאומד מדעתו בלא מדה כמה פחין יש ויתנן תרומה לפי לומדו (בכורות נח: בבה"י).

◆

רבינו גרשום

יש דחוי באיסורין. דאמרינן הואיל וצמק אע"פ שחזר ותפח בכאן דלית ביה שיעורא השתא דמי: גרוגרות. תאנים שצימקו: תורמין תאנים שלא צימקו על הגרוגרות במנין שאם היו צ' גרוגרות תורם עליהן עשר תאנים היינו במנין: לכמות שהן כמות שהיו הגרוגרות קודם שצמקו: שפיר קא תרים: הוה ליה מרבה במעשרות. שהתאנה שהוא תורם יש בה כב' גרוגרות ואנן תנן דמעשרותיו מקולקלין. דהדהי' טופיינא לא איתקן דהוא לא אפריש מעשר אדעתא למיפטר ההוא טופיינא ומקולקלין נינהו דטבל וחולין מעורבין: ואלא מאי לכמות שהן אימא סיפא. אלא אי אמרת לכמות שהן והני גרוג' חזינן להו כאילו הוו תאנים אישתכח דבהא מדה של גרוגרות איכא תרתי תאנים והוה ליה מרבה במעשרות: אלא הכא בתרומה גדולה עסקינן וליכא למשמע מינה. דאפילו רישא דפשטת מינה לכמות שהן אמינא לך כמות שהן ודקא אמרת הוי ליה מרבה: בעין יפה עסקי' דעין יפה תורם א' מם': שבמקצוע. כלי שעושין בו הגרוגרות: צ' שבכלכלה. תאנים שלא יבשו: ואי קשיא והרי שלא מן המוקף הן הא לא קשיא שסומכין הכלים זה על זה: כשם שהתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה שנותן עיניו מצד זה של גורן ואוכל מצד אחר ויכול לאמור בדעתו כמה סאין יש בו דכתיב ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן זו תרומה גדולה:

א) אולי צ"ל ור' [illegible]

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones